

MÜASİR FUTBOLDA QAPIÇILARIN TEXNİKİ HAZIRLIĞININ TƏLİM VƏ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN TƏDQIQI

dos. İ.S. Əliyev^{1a}, N.E. Alishov^{1b}

¹ Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası

^a ilgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^b nail.alishov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-3076-3570

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 09 yanvar 2023

Dərc olunub: 29 mart 2023

© 2022 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Futbol gənclərin inkişafına, fiziki keyfiyyətlərinin yüksəldilməsinə, yaradıcılıq, tapşırığa məsuliyyət, əzmkarlıq kimi mühüm xarakter xüsusiyyətlərinin formalaşmasına töhfə verir. Bu, əlbəttə ki, çox vacibdir. Belə keyfiyyətlərə malik olan insan cəmiyyətə böyük fayda gətirməyə qadirdir. Aparıcı futbol ekspertlərinin və məşqçilərinin yekdil fikrinə görə, qapıçı futbol komandasının əsas bünövrəsidir. Komandanın fəaliyyəti daha çox onun oyun səviyyəsindən asılıdır. Qapıçının komandanın oyununa verdiyi böyük əhəmiyyət və töhfə onun hazırlığının metodologiyasına artan tələblər qoyur. Futbolda qapıçıların yetişdirilməsində müəyyən empirik təcrübə toplanıb, bu təcrübə indiyədək az tədqiq edilib.

Bu aspektdə nəticələrə əsasən 13-14 yaşlı qapıçılar üçün qeyri-ənənəvi texniki təlim proqramının hazırlanması ilə rəqabət fəaliyyətinin strukturunun öyrənilməsi bu işin əsas və aktual istiqaməti olub, böyük praktiki və nəzəri maraq doğurur.

Açar sözlər: *futbol, qapıçı, texniki-taktiki fəaliyyət, pedaqoji eksperiment, metodologiya, zərbələr, dəf etmə, penalti.*

Futbol ekspertlərinin və məşqçilərinin yekdil fikrinə görə, qapıçı futbol komandasının əsas bünövrəsidir [1.s, 47-53]. Tədqiqatın məqsədi də məhz qapıçıların texniki hazırlığını onların rəqabət fəaliyyətinin strukturuna uyğun optimallaşdırmaqdan ibarətdir.

Tədqiqatın obyektinə isə Gənc qapıçıların hazırlanması prosesi olub onun təkmilləşdirilməsi yollarının axtarışını həyata keçirməkdir.

Tədqiqatın predmeti; hazırlıq dövründə qapıçıların texniki hazırlığından ibarətdir.

Tədqiqatın vəzifələri.

1. Qapıçılarda texniki-taktiki hərəkətlərin işlənilib hazırlanması vasitələrini, üsullarını və şərtlərini müəyyən etmək üçün ədəbi mənbələri öyrənmək.
2. Futbol qapıçılarının hazırlanmasında texniki-taktiki keyfiyyətlərin inkişafı üçün məşqlərin rəşional strukturunu hazırlamaq.
3. Futbolda qapıçıların texniki-taktiki keyfiyyətlərinin öyrədilməsi metodikasının tətbiqinin səmərəliliyini eksperimental əsaslandırmaq.

İstənilən tədqiqat vəzifələri onun həlli yollarının (metodlarını) axtarışını tələb edir. Tədqiqatda aşağıdakı üsullardan istifadə edilmişdir:

1. Futbolda gənc qapıçıların məşq fəaliyyətinin pedaqoji müşahidələri.

Tədqiqatçı bu və ya digər hadisə və ya prosesi müşahidə etməli və düzəltməli, həm də sonrakı təhlil və sintez imkanlarını təmin etməlidir. Onun pedaqoji eksperimentdən əsas fərqləndirici xüsusiyyəti onun pedaqoji prosesin gedişində tədqiqatçının müdaxiləsi olmadan baş verməsidir.

2. Test.

Bu üsul subyektlərin bir sıra xüsusi tapşırıqları yerinə yetirmə üsullarını təhlil edərək bacarıq səviyyəsini, habelə qabiliyyət və digər şəxsiyyət xüsusiyyətlərini müəyyən etməyə imkan verir.

3. Pedaqoji eksperiment.

İş prosesində müəllim qapıçılarda (eksperimental qrupda) bu dəyişikliklərin baş ver-

diyini qeyd edəcək (düzəliş edəcək, müəyyən edəcək və qeyd edəcək).

4. Müqayisəli pedaqoji eksperiment.

Bu, yeni amilin daxil edilməsindən sonra pedaqoji prosesin effektivliyini eyni tələbələr qrupuna daxil edilməzdən əvvəlki pedaqoji prosesin effektivliyi ilə müqayisə etməklə fərziyyənin (və ya onun təkzibinin) sübutunu təmin edir (eksperimentin ardıcıl sxem). Yaxud, eyni vaxtda imtahanla bağlı təlim məşğələlərinin keçirildiyi bir neçə eksperimental və nəzarət qruplarında müxtəlif üsullar müqayisə edilir (təcrübənin paralel sxemi).

5. Riyazi statistika metodları.

Eksperimental məlumatların emalı üçün riyazi statistikanın üsullarından istifadə edilmişdir:

Tədqiqatların təşkili. Qapıçıların oyununu öyrənmək məqsədilə pedaqoji eksperiment aparılmışdır.

Eksperiment Zirə FK-nın hazırlıq qruplarının bazasında təşkil olunmuşdur. Təcrübədə 13-14 yaşlı 6 nəfər qapıçılar iştirak ediblər.

Kəmiyyət göstəricilərini əldə etmək üçün, fikrimizcə, topların dəf edilməsinin texnika və taktika elementlərini ən yaxşı şəkildə əks etdirən xüsusi sınaqlar tətbiq edildi. Tədqiqat üç mərhələdə aparılıb.

Eksperimentin birinci mərhələsinə ikinci mərhələdə sınaqdan keçirildikdən sonra tərəfimizdən hazırlanmış pedaqoji proqramın (topun dəf edilməsinin texniki və taktiki elementlərinin öyrədilməsi üsulları) həyata keçirilməsi daxildir.

Müşahidə etdiyimiz gənc idmançıların bütün qruplarında xüsusi qapıçı hərəkətlərindən istifadə etməklə oyunlar istifadə olunurdu. Təkrarların sayı və icra intensivliyi hesabına doza tədricən artırıldı. Bir çox hərəkətlər rəqabətli formada həyata keçirilib.

Bütün bu hərəkətlər məşqlərin həm hazırlıq, həm də əsas hissəsinə daxil edilirdi. Həm də müstəqil vəzifələr şəklində təyin olunnurdular.

İkinci mərhələnin məqsədi gənc qapıçıların ilkin səviyyəsini müəyyən etmək olub, bunun üçün pedaqoji göstəricilərin qeydiyyatı ilə sınaq proqramı hazırlanıb. Həm də mərhə-

lənin məqsədi seçdiyimiz metodologiyanın etibarlılığını əsaslandırmaq üçün topların dəf edilməsi göstəricilərini müəyyən etmək idi.

Üçüncü mərhələ bizim eksperimental qrupumuzun nəticələrinin nəzarət qrupunun nəticələri ilə müqayisəsini əhatə edirdi. Üçüncü mərhələdə eksperimentdə alınan nəticələrin riyazi emalı da həyata keçirilmiş və aşkar edilmiş qanunauyğunluqların riyazi modelləri qurulmuşdur.

Qapıçıların oyununun texnika və taktika elementlərinin sınaqdan keçirilməsi üçün qiymətləndirmə meyarları və üsulları.

Tədqiqat zamanı qapıçıların texnika və taktika elementlərini qiymətləndirmək üçün bizim tərəfimizdən orijinal metodologiya hazırlanmışdı.

Qapıçılar oyununun texnikası və taktikasının öyrədilməsi metodikası.

İdmançının texniki hazırlığı adətən onun idman mübarizəsi vasitəsilə və ya məşq vasitəsi kimi xidmət edən hərəkət və hərəkət texnikasının öyrədilməsi və lazımi kamillik dərəcəsinə çatdırılması adlanır.

Komanda idman növləri üzrə ixtisaslı idmançılar ehtiyatının taktiki-texniki hazırlığının proqramlaşdırılmasını hazırlamaq üçün metodiki tövsiyələrdən istifadə edilmişdir.

Hazırda idman pedaqogikasında ənənəvi təlim prosesinin ümumi strukturu məlumdur [1.s, 47-53, 2.s, 108]. Birinci mərhələdə, hərəkət texnikasını ümumi, "kobud" formada təkrarlamaq qabiliyyətinin formalaşma mərhələsinə uyğun gələn motor hərəkətinin ilkin öyrənilməsi baş verir. İkinci mərhələ dərin, ətraflı öyrənmə ilə xarakterizə olunur. Üçüncü mərhələdə hərəkətlərin tam mənimsənilməsi və daha da təkmilləşdirilməsi təmin edilir (V.D. Mazniçenko).

İdmançıların proqramlaşdırılmış məşqinin pedaqoji texnologiyası konsepsiyasını formalaşdırarkən, zehni hərəkətlərin tədricən formalaşması (hərəkətin strukturu, hərəkətin xüsusiyyətləri, hərəkətin funksional hissələri, hərəkətin funksional hissələri, fizika və s.) haqqında P.Y.Qalperinin konsepsiyasından istifadə edilmişdir. hərəkətin oriyentasiya əsasının növləri, hərəkətlərin formalaşması mərhələləri, hərəkətin -mənimsənilməsi mərhələləri) və hə-

rəkətlərinin öyrədilməsi konsepsiyası.

Bizim vəziyyətimizdə təlim də üç ənənəvi mərhələni əhatə edirdi.

Hərəkətin ilkin öyrənilməsinin birinci mərhələsi.

Əsas vəzifələr bunlar idi:

1. Rahat şəraitdə oyun hərəkətini yerinə yetirərkən (tapşırığın məzmununun elementləri məşğul olanlara təqdim edildikdə, onların həllinin birinci çətinlik səviyyəsinin simulyasiya edilmiş oyun tapşırıqlarının məzmununu ilə bağlı bütün təlimatlarla məşğul olanları tanış etmək top katapultu tərki etməzdən 2 saniyə əvvəl hərəkətin indikativ əsasını formalaşdırmaq üçün ona tapşırığın məzmununun bütün elementlərini görməyə imkan verən oyun texnikasını yerinə yetirmək;
2. Oyun hərəkətlərinin yerinə yetirilməsi texnikasının mərhələ xüsusiyyətlərini mənimsəmək;
3. Nəticənin son söylərini təyin etmək üçün mikro-zaman intervallarının əzələ-oynaq hissələri haqqında biliklər əldə etmək.

Hərəkətin dərindən öyrənilməsinin ikinci mərhələsi.

Əsas vəzifələr bunlar idi:

1. Oyun fəaliyyətinin məkan, zaman və məkan-zaman şərtlərinin "fəaliyyətin istiqamətləndirici əsasları"nın simulyasiya edilmiş oyun vəziyyətlərinin və FİƏ sisteminin əlamətlərinin qavranılmasını optimalaşdırmaq;
2. Parametrlərə görə hərəkət əməliyyatlarına yiyələnmək: məsələlərin həllinin düzgünlüyü, oyun hərəkətinin yerinə yetirilməsinin dəqiqliyi və vaxtında olması;
3. Dəqiq hərəkətlərin formalaşması üçün sonrakı effektin son söylərini təyin etmək üçün mikro-zaman intervallarının əzələ-oynaq hissələrini artırmaq.

Tədris vəsaiti kimi oyun məşğələləri və standart təkrar məşq üsulları, dəyişən (variativ) məşq, azalan intervallarla təkrar məşqdən istifadə edilmişdir.

Tədris metodikasının müəyyən edici amilləri bunlardır:

1. Bir oyun hərəkətinin fərdi əməliyyatlarında diqqəti dəyişdirməyi öyrənmək (məsələn, topun katapultdan çıxdığı andan onun uçuşunu izləməkdən tutmuş qollardan, əllərdən ayrılmaya, oyun məzmununun elementlərinin yerləşməsinə qədər). tapşırıq və s.);
2. Tədris prosesində oyun hərəkətlərinin yerinə yetirilməsinin dəyişkən rejimlərindən istifadə;
3. oyun hərəkətinin icrası prosesində əsas istinad nöqtələri sistemi haqqında məlumatlılıq.

Təlimin ümumi proqramın daxildir: problemlərin həllində çətinlik səviyyələrinin mənimsənilməsi, öyrənmə alqoritmlərinin, o cümlədən "fəaliyyətin istiqamətləndirici əsasının" formalaşdırılması üçün istiqamətlərin, icra əməliyyatlarının, addım-addım nəzarətin istifadəsi.

Məşqlər həftədə üç dəfə keçirilirdi. Məşqin müddəti 90 dəqiqə idi.

Məşq zamanı əsas diqqət futbolda texniki fəndlərin təkmilləşdirilməsinə yönəldilib, məsələn: topu tutmaq, topu müxtəlif mövqələrdən dəf etmək, topu oyuna daxil etmək, qapıçının standart mövqələrdə oynaması, qapıçıya təkən vermək, qapıçının qapıda yerdəyişmələri, qapıçının çıxışlarda oyunu.

Buna görə də, məşqdə hərəkətlər və tapşırıqlar aşağıdakılar üçün seçilir:

1. Sensor sistemlərin inkişafı (vizual qavrayış və motor həssaslığı). Metodlar: topun uçuşunun müxtəlif traektoriyası, işıqlandırmanın dəyişdirilməsi, topun çəkisinin dəyişdirilməsi.
2. Topla hərəkətlərin strukturunun təkmilləşdirilməsi (ayaqların, gövdə və qolların ayrı-ayrı üzvlərinin bir-biri ilə əlaqəli işinin formalaşdırılması; ayaqların, gövdə və qolların işə daxil edilməsinin ardıcılığı). Metodlar: təzadlı tapşırıqlar metodu (trayektoriyadan və düz xəttə yaxın vuruşlardan sonra növbə ilə tutmaq, topu əl, ayaqla oyuna daxil etmək, cərimə meydançası boyunca əlində topla hərəkət sürətini dəyişdirmək); tapşırıqların birləşdirilməsi üsulu (topla eyni hərəkət ardıcıl olaraq dəfələrlə təkrarlanır və ilk cəhdlər topun

- göndərilməsi xüsusiyyətləri və ya icra sürəti ilə kəskin şəkildə fərqlənməlidir); sadəcə təkrarlama üsulu.
3. Hərəkət keyfiyyətlərinin inkişafı (hərəkət keyfiyyətlərinin təzahürü son nəticədə, bu və ya digər şəkildə, oyunçuların topla necə qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlıdır, oyunçuları

güc, sürət və dözümlülük üçün öyrətməyin mənası yoxdur, güclü, sadəcə sürətli, sadəcə dözümlü – bu keyfiyyətlər hər oyun zamanı futbolçunun topla dəqiqliyini “təmin etməlidir”). Metodlar: motor keyfiyyətlərini və topla işləmə texnikasını öyrətməyin birləşdirilmiş üsulu.

Qapıçıların oyun texnikası və taktikasının tədrisi metodikasının etibarlılığının əsaslandırılması.

Cədvəl 1.

	Zərbələr	Qollar	Dəf edib	Qeyri dəqiq
Penalti				
13-yaş	5	3	1	1
14-yaş	5	3	2	0
10 metr məsafədən zərbə				
13-yaş	10	5	3	2
14-yaş	10	6	1	3
12 metr məsafədən				
13-yaş	10	4	3	3
14-yaş	10	4	5	1
Təkbətək çıxış				
13-yaş	10	6	4	0
14-yaş	10	3	7	0

Qapıçı texnikasının ilkin nəticələri Cədvəl 1-də təqdim olunur. Pedaqoji eksperimentin nəticələri (tədris metodikasından əvvəl)

Cədvəl 2-də ilkin tədqiqat (nəzarət) mərhələsində əldə edilmiş qapıçıların texniki ha-

zırlığının göstəriciləri və əsas pedaqoji eksperimentin (eksperimental) eyni ilkin məlumatları verilmişdir.

Pedaqoji eksperimentin əvvəlində nəzarət və eksperimental qrupların texniki hazırlığının göstəriciləri ($x \pm 5$)

Cədvəl 2.

Texniki hazırlığın göstəriciləri	13-14 yaşlı qapıçılar			
	Nəzarət	Eksperiment	t	P
Penalti zərbələrinin vuruşu	1,88±0,06	1,92±0,09	1,1	>0,05
10 metr məsafədən zərbə	6,83±0,18	7,01±0,22	2,0	>0,05
Ağ xətdən hərəkətdə olan topa zərbələr (12 metr məsafədən)	67,9±1,8	69,9±2,5	1,9	>0,05
Təkbətək çıxış	45±5	47±4	0,9	>0,05

Müqayisə olunan idmançı qruplarında texniki qabiliyyətlərin inkişaf səviyyəsini xarakterizə edən bütün göstəricilər üzrə demək olar ki, əhəmiyyətli fərqlər yox idi.

Eksperimental təlim proqramının həyata keçirilməsindən əvvəl və sonra sınaq nəticələ-

rinin təhlili göstərdi ki, məşq prosesində yerinə yetirilən yüklər qapıçıların texniki bacarıqlarının inkişaf səviyyəsini əhəmiyyətli dərəcədə artmasına kömək etdi (Cədvəl 3).

Pedaqoji eksperiment başa çatmamışdan əvvəl və sonra qapıçılarının texniki hazırlığı göstəricilərinin dinamikası ($x \pm s$)

Cədvəl 3.

Fiziki hazırlığın göstəriciləri	Eksperimentə qədər	Eksperimentdən sonra	t	P
Penalti zərbələrinin vuruşu	1,92±0,09	1,84±0,06	2,2	<0,05
10 metr məsafədən zərbə	7,01±0,22	6,80±0,14	2,4	<0,05
12 metr məsafədən	69,9±2,5	67,5±1,1	2,7	<0,05
Təkbətək çıxış	47±4	50±3	2,14	<0,05

Pedaqoji eksperimentin nəticələri (tədris metodikasından sonra)

Cədvəl 4.

	Zərbələr	Qollar	Dəf edib	Qeyri dəqiq
Penalti				
13-yaş	5	2	3	0
14-yaş	5	3	2	0
10 metr məsafədən zərbə				
13-yaş	10	3	6	1
14-yaş	10	5	3	2
12 metr məsafədən zərbə				
13-yaş	10	3	7	0
14-yaş	10	5	3	2
Təkbətək çıxış				
13-yaş	10	2	8	0
14-yaş	10	3	7	0

Cədvəl 4-də pedaqoji eksperimentdən sonra qapıçıların texniki və taktiki hərəkətlərinin nəticələri verilmişdir.

Qapıçıların oyununun texniki keyfiyyətlərinin göstəricilərinin müqayisəli təhlili.

Texniki hazırlığın yoxlanılmasının nəticələri göstərdi ki, texniki-taktiki bacarıqların

məqsədyönlü inkişafı vasitələrini özündə birləşdirən xüsusi təlim proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində eksperimental qrupun gənc qapıçıların texniki-taktiki hazırlığının təbii artımı. oyun keyfiyyətləri, gənc qapıçıların texniki hazırlıq səviyyəsinə müsbət təsir göstərmişdir (Cədvəl 5).

Cədvəl 5.

Pedaqoji eksperiment başa çatmamışdan əvvəl və sonra qapıçıların texniki hazırlığının göstəricilərinin dinamikası ($x \pm s$)

Fiziki hazırlığın göstəriciləri	Eksperimentə qədər	Eksperimentdən sonra	t	P
Penalti zərbələrinin vuruşu	1,92±0,09	1,84±0,06	2,2	<0,05
10 metr məsafədən zərbə	7,01±0,22	6,80±0,14	2,4	<0,05
12 metr məsafədən	69,9±2,5	67,5±1,1	2,7	<0,05
Təkbətək çıxış	47±4	50±3	2,14	<0,05

Eksperimental qrupun qapıçılarında texniki hazırlığın bütün öyrənilmiş göstəriciləri statik olaraq əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmışdır.

Nəticələri əsasən müəyyən edilən 1-ə 1 çıxış, penalti zərbələri kimi testlərdə performansın əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşması xüsusilə qeyd olunur: birinci halda, insanın psixi vəziyyətini idarə etmək üçün konsentrasiya qabiliyyəti, ikincisi, əzələ səylərini dəqiq fərqləndirmək bacarığı.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, qapıçıların oyununun texniki-taktiki elementlərinin istiqamətləndirilmiş inkişafı üçün hazırlanmış eksperimental proqramın sistemli tətbiqi nəticəsində nəinki texniki hazırlıq səviyyəsində əhəmiyyətli artım müşahidə edilmişdir, həm də gənc qapıçıların fiziki və funksional hazırlığında əhəmiyyətli artım da müşahidə edilmişdir.

Hazırlıq dövründə eksperimental məşq nəticəsində eksperimental qrupun gənc qapıçılarının texniki hazırlığı xeyli yüksəlib.

İcra texnikasının mürəkkəbliyini aşağıdakı ardıcılıqla qurmaq tövsiyə olunur: əvvəlcə yerində, sonra hərəkətdə, rəqibin passiv müqaviməti ilə, rəqibin aktiv müqaviməti ilə və nəhayət, mütəhərrik oyunlarda, oyun hərəkətlərində və təlim oyunlarında [3.s.4-9]. Eyni zamanda, texnikanın yerində tətbiqi vaxtında gecikməməlidir, çünki bu cür məşqlər əsasən yeni başlayanlarda öyrənilən texnikanın strukturu haqqında ilkin fikir yaratmaq məqsədi ilə həyata keçirilir. Qəbulu yerində sınaqdan keçirdikdən sonra onun həyata keçirilməsinə hərəkətdə davam etməlisiniz. Əlbəttə ki, müəyyən texnikaları öyrənmək özlüyündə bir məqsəd olmamalıdır [4.s.61-64, 5.c.57-67]. Təlim prosesi yaradıcı şəkildə qurulmalı və artıq mənimşənilmiş texnikalar rəqibin müqaviməti ilə əlaqələndirilməlidir.

Nəticələr

1. Qapıçının texniki bacarıqlarını inkişaf etdirərkən aşağıdakılar lazımdır:

- qapıçılara topu tutmaq, topu dəf etmək, qapıda hərəkət etmənin düzgün texnikasını öyrətmək;

- onları topla müxtəlif hərəkət formalarının mümkün qədər geniş diapazonu ilə tanımaq;
  - texniki üsulların forma, istifadə olunan müxtəlif mexanizmlərinin dəqiq (eyni zamanda dəqiq və sürətli) həyata keçirilməsinə nail olmaq;
2. Məşqləri topla texniki hərəkətlərin hazırlanmasına yönəlmiş bizim tərəfimizdən hazırlanmış məşq metodologiyası göstərdi ki, topla hərəkətlərdə nəzərəcarpacaq irəliləyiş var ki, bu da texniki fəndlərin (tutma, əks etdirmə tullanmaq, yıxılmaq, çıxışlarda oynamaq) yerinə yetirilməsinin dəqiqliyində özünü göstərir.
  3. Topla texniki hərəkəti qiymətləndirən bütün testlərdə, məşq prosesindən sonra, bizim hazırladığımız metodologiyaya əsasən, bütün göstəricilərin orta qiymətləri əhəmiyyətli dərəcədə artdı.
  4. Texnikaların icrasının düzgünlüyü aşağıdakılarla müəyyən edilir:
    - həssaslığın inkişaf səviyyəsilə;
    - müxtəlif formalı hərəkətləri yerinə yetirərkən bu və ya digər zərb hərəkət mexanizmindən istifadə etmək bacarığı;
    - texnikanın icrası üçün böyük ölçüdə güc, sürət, dözümlülük nümayiş etdirmək lazım olduğu hallarda motor keyfiyyətlərinin inkişaf səviyyəsi;
  5. Futbolçuların texniki ustalığı səviyyəsinə ən böyük töhfəni hər hansı dəqiq xarakterli hərəkətləri yerinə yetirmək üçün təbii istedad verir.
  6. Hər bir oyunçunun oyununun texniki elementlərini təkmilləşdirmək üçün öz fərdi iş müddəti var.

ƏDƏBİYYAT

1. Əliyev, İ.S., Əliyev, S.A. *Futbol məşğələlərinin gedişində yeniyetmələrin funksional hazırlığının göstəricilərinin dinamikası*. Odlar Yurdu Universitetinin Elmi və Pedaqoji Xəbərləri. ISSN1682-9123, 2020. № 53. Bakı, 2020, s.47-53.

2. Əliyev İ.S., İbrahimova N.M., Quliyev P.N. *İdman komandalarında qarşılıqlı münasibət*. Bakı, 2022, "Ecoprint" nəşriyyatı s.108.
3. Алиев, И.С., Гаджиев, А.М, Алибекова, С.С. *Анализ особенности динамики физиологических показателей подростков в процессе футбольных занятий*. Евразийский Союз Ученых Россия, г. Москва, 2019. Международной научно-исследовательский журнал 12/69. Выпуск том №2, с. 4-9.
4. Белаид Моджахед *Совершенствование соревновательной деятельности футболистов на основе сопряженной физической и технико-тактической подготовки*. Белаид Моджахед, Т.А. Селитреникова. «Культура физическая и здоровье». 2015, № 4 (55), с. 61-64.
5. Джигоев А.Ю., Денисенко Ю.П. *К вопросу интегральной тренировки у юных футболистов*. Успехи современного естествознания. 2013, № 10, с. 57-67; URL: <https://natural-sciences.ru/ru/article/view?id=32946> (дата обращения: 28.10.2022).

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДГОТОВКИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ВРАТАРЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ФУТБОЛЕ

доц. И.С. Алиев^{1а}, Н.Э. Алышов^{1б}

¹Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта

^аilgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^бnail.alishov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-3076-3570

Аннотация. Футбол способствует развитию молодежи, совершенствованию ее физических качеств, формированию таких важных качеств характера, как креативность, ответственность за поставленные задачи, настойчивость. Это, конечно, очень важно. Человек с такими качествами способен принести большую пользу обществу. По единодушному мнению ведущих футбольных экспертов и тренеров, вратарь является опорой футбольной команды. Результативность команды больше зависит от уровня ее игры. Большое значение и вклад вратаря в игру команды предъявляет все более высокие требования к методике его

подготовки. Имеется некоторый эмпирический опыт подготовки вратарей в футболе, который до сих пор мало изучен.

В этом аспекте, исходя из полученных результатов, изучение структуры соревновательной деятельности с составлением нетрадиционной программы технической подготовки вратарей 13-14 лет является основным и актуальным направлением данной работы, имеет большое практическое значение и теоретический интерес.

Ключевые слова: футбол, вратарь, технико-тактическая деятельность, педагогический эксперимент, методика, удары, защита, пенальти.

INVESTIGATION OF TRAINING AND IMPROVEMENT OF TECHNICAL TRAINING OF GOALKEEPERS IN MODERN FOOTBALL

ass. prof. I.S. Aliyev^{1a}, N.E. Alishov^{1b}

¹*Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport*

^ailgar.aliyev@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1798-8014

^bnail.alishov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0003-3076-3570

Annotation. Football contributes to the development of young people, the improvement of their physical qualities, and the formation of important character traits such as creativity, responsibility for tasks, and perseverance. This is of course very important. A person with such qualities is capable of bringing great benefits to society. According to the consensus of leading soccer experts and coaches, the goalkeeper is the mainstay of a soccer team. The performance of the team depends more on its level of play. The great importance and contribution of the goalkeeper to the team's game puts increasing demands on the methodology

of his training. There is some empirical experience in the training of goalkeepers in football, which has been little studied until now.

In this aspect, based on the results, studying the structure of competitive activity with the preparation of a non-traditional technical training program for 13-14-year-old goalkeepers is the main and actual direction of this work, it is of great practical and theoretical interest.

Keywords: *football, goalkeeper, technical-tactical activity, pedagogical experiment, methodology, kicks, defense, penalty.*